

เรื่อง เพี้ยน-เพี้ยน

ประมุข อุตัยพันธุ์

วันนี้ผมขอมา “สิงละอันพรรณละน้อย” เกี่ยวกับเรื่อง เพี้ยนเพี้ยน มาเล่าสู่กันฟัง

เริ่มเรื่องผมก็เริ่มเพี้ยนเสียแล้ว เคยเห็นเขาเรียน “สิงละอันพรรณละน้อย” ผมคิดว่าน่าจะไม่ใช่ถูก “พัน” น่าจะเป็น “พรรณ” เสียมากกว่า เพราะ พรรณ มีความหมายเช่นเดียวกับ สิ่ง คือ หมายถึง อย่าง หรือ ชนิด “สิงละอันพรรณละน้อย” ในความเข้าใจของผมก็คือ “อย่างละชนิดอย่างละหน่อย” นั่นเอง

ผมเป็นคนใต้ เคยภูมิใจว่าปักษ์ใต้บ้านเรา มีถ้อยคำภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองอยู่หลายคำ เช่น ฉัด (เตะ) คง (ข้าวโพด) พรก (กะลามะพร้าว) พด (เปลือกมะพร้าว) เหนาะ (จิ้ม) น้ำซุบ (น้ำพริก) หัวดอก (หัวเด็ก) ฯลฯ แต่บัดนี้ความภูมิใจของผมชักแกว่ง ๆ กลายเป็นความตกใจขึ้นมาแล้ว

ทำไมจะไม่ตกใจ ก็ผมไปพบข้อเขียนของคุณหลวงครุณีทิพิศาล ประจักษ์ด้านอักษรศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ที่ใคร ๆ ยอมรับนับถือ ท่านกล่าวว่า ภาษาถิ่นปักษ์ใต้ของเรามีหลายคำที่เพี้ยนมาจากภาษามลายู เช่น

กต เพี้ยนมาจาก กะมูดี (Kemudi) แปลว่า หางเสือเรือ

คง เพี้ยนมาจาก ยากง (Jakong) แปลว่า ข้าวโพด

ดินหลุด เพี้ยนมาจาก สะลุด (Selut) แปลว่า โคลน ตม

เตราะ เพี้ยนมาจาก จิระห์

(Cherah) แปลว่า ร่องน้ำ

พด เพี้ยนมาจาก ซาโบต (Sabot) แปลว่า เปลือกมะพร้าว

ลูกเรียน เพี้ยนมาจาก ดุเรียน (Duriyan) แปลว่า ทูเรียน

ลูกผมเงาะ เพี้ยนมาจาก รัมโบตตัน (Rambotan) แปลว่า เงาะ (ผลไม้)

เหนาะ เพี้ยนมาจาก บีเนาะห์ (Benah) แปลว่า หน่อหรือแขนงอ่อน ๆ

ฯลฯ

โดยเฉพาะรัมโบตตันนั้น ท่านกล่าวว่า ความหมายของคำนี้คือ ลูกที่เปลือกมีผม แต่สันนิษฐานว่า ไทยปักษ์ใต้แปลคำเสียก่อน แล้วนำไปเปรียบเทียบกับ ผมนั้นเหมือนผมของพวกเงาะป่า เลยเรียกว่า ลูกผมเงาะ...นับว่าเป็นการเพี้ยนกำดั่งสองไปเลย

ลูกผมเงาะนี่แปลก เล่นเป็นลูกช่วงโยนไปให้ชาวบางกอกเพี้ยนเสียอีกทีหนึ่งจาก “ลูกผมเงาะ” เหลือเพียง

“โงะ” คำเดียว...มิใช่ผมคิดหรือกล่าวเอาเองนะครับ ท่านปรมาจารย์ท่านกล่าวไว้เช่นนั้น

ไม่เชื่อก็ต้องเชื่อตามท่าน แต่ไม่วยจะคิดเพี้ยน ๆ ไปว่า คำต่าง ๆ ที่ท่านกล่าวไว้ นั้น มลายูจะเพี้ยนไปจากไทยบ้างไม่ได้ละหรือ

เดชะบุญที่ท่านไม่ได้ระบุคำ “พ่อ-แม่” ว่าเพี้ยนมาจากคำ “เปาะ-เมาะ” มิฉะนั้นคงได้ซื้อยาแก้ปวดหัวมากินกันบ้างเป็นแน่

พูดถึงยา ก็ให้นึกถึง ยาต้มใจ ยาปวดหาย ยาประสะบอแรด ซึ่งทั้ง ๓ ขนานนี้ ชื่อพิลึก

มีผู้สงสัยกันมากกว่า ยาต้มใจ ยาปวดหาย และยาประสะบอแรด ทำไมเจ้าของจึงใช้ชื่อนั้น สงเสริมให้ภาษาไทยวิปริตหรืออย่างไร

เจ้าของก็ไม่แถลงให้ทราบ ทั้งไม่เห็นมีใครเฉลยปัญหาชื่อยาเพี้ยน ๆ นี้ ผมจำได้ว่า เมื่อครั้งก่อน (สมัยที่ย่างทั้ง ๓ ขนานนี้ผลิตออกจำหน่ายใหม่ ๆ) เจ้าของให้ชื่อว่า ยาทันใจ ยาปวดหาย ยาประสะบอแรด

แต่ต่อมา ทางสาธารณสุข แถลงว่า (ถ้าผมจำไม่ผิด) การให้ชื่อนั้น ทำให้ประชาชนผู้บริโภคเข้าใจผิดได้ (ก็ทำนองโฆษณาเกินความจริง) ว่า ยานั้นกินแล้วหายทันใจ กินแล้วความปวดก็หายทันที ซึ่งฤทธิ์ยาไม่มีประสิทธิภาพถึงขนาดนั้น จึงขอให้เจ้าของเปลี่ยนชื่อเสียใหม่

คราวนี้ก็เกิดปัญหาสิครับ ก็ชื่อยา และเครื่องหมายการค้ามันติดหูติด

ตาชาวบ้านมานานแล้ว จะเปลี่ยนใหม่ก็ดูล่อแหลมต่อความนิยม ยาทันใจ จึงเพี้ยนตัว น ให้ดูเป็น ม เป็น “ต้มใจ” ส่วนยาปวดหาย ก็ตัดหางตัด ูป ให้เป็น บ เป็น “ปวดหาย”

สำหรับยาประสะบอแรดนั้น (ถ้าจำไม่ผิด) ทางการว่า ได้วิเคราะห์แล้วสรรพคุณของบอแรดไม่อยู่ในความพอใจของผู้วิเคราะห์ (ผมกล่าวอย่างเลียง ๆ นะครับ) เจ้าของจึงเปลี่ยนบอ เป็น บอ เสีย

นับว่าทางการสาธารณสุขท่านกวัดขั้น (ชื่อ) ยาเสียดิบดี ท่านกล่าวว่าผู้ขายจะหลงมกมาย จนเจ้าของยาต้องเปลี่ยนชื่อยาให้เป็นภาษาวิปริต จึงไม่รู้จักเอาผิดกับใคร ก็ได้แต่ยืนงอ-ยืนงอทั้งทางการและประชาชน มาตราบเท่าทุกวันนี้

พอเห็นคำว่า “แรด” ก็หวนคิดไปถึงคำ “แอลบ” ๒ คำนี้ซึกจะเพี้ยน ๆ เสียแล้ว เพราะมีผู้ชอบดัดจริตอ่านออกเสียงสั้น ๆ เป็น แรด และ แล็บ ฟังดูขาด ๆ ห้วน ๆ รวกับเสียงของจอมบงการ ถ้าเป็นระดับเด็ก ๆ หรือชาวบ้านออกเสียงอย่างนั้นก็พอให้อภัยได้บ้าง แต่นี่ระดับครูบาอาจารย์ก็มี ระดับนักโฆษณาประชาสัมพันธ์ก็มี มาดัดจริตอ่านเพี้ยน ๆ ก็ไม่รู้จักอภัยให้ไปทำไม น่าจะเชิญตัวไปเข้าเรียนในโรงเรียนระดับประถมกันเสียใหม่ลัทธิ คงจะดี

พูดถึงโรงเรียน ก็ให้นึกจำนวนหนึ่งขึ้นมาได้ จำนวนนั้นคือ “เรียบร้อยโรงเรียนจีน”...นี่ก็เพี้ยนขนาดหนัก แต่เป็นการเพี้ยนในเชิงความหมาย

ที่มาของสำนวนนี้ กล่าวกันว่า เหตุเกิดที่จังหวัดภูเก็ต สมัยที่คนจีนขออนุญาตเปิดโรงเรียนสอนภาษาจีนเป็นครั้งแรก วันหนึ่ง เสนาบดีกับคณะมาตรวจเยี่ยมโรงเรียน เจ้าของโรงเรียนและครู (ก็คนจีนทั้งนั้น) ให้การต้อนรับขับสู้เต็มที่ เรื่องเล่าอาหารคนจีนเขาไม่อื่น ระหว่างร่วมวงอาหารก็มีการชกถามถึงกิจการของโรงเรียนไปพลาง ๆ ไม่ว่าจะอะไร ๆ เจ้าของโรงเรียนก็ตอบอย่างยิ้มแย้มว่า “เรียบร้อยคับ เรียบร้อยคับ”

เสร็จจากการกินอาหารก็ตรวจงานกันบ้าง ขอเอกสารนี้ตรวจชนิดหลักฐานนั้นตรวจหน่อย สมควรแก่เวลา ก็เดินทางกลับ

ที่กรุงเทพฯ...เพื่อนฝูงได้ถามถึงการไปตรวจโรงเรียนดังกล่าว เสนาบดียิ้มน้อย ๆ พลาดตอบว่า “ก็เรียบร้อยหี หี...” (หี หี..เป็นเสียงกลั้วหัวเราะ) ผู้ถามซักสงสัยในกิริยาของท่านเลยถามไปอีกว่า “เรียบร้อยอย่างไร” เสนาบดีก็ตอบยิ้ม ๆ (เช่นเดิม) ว่า “ก็เรียบร้อยแบบโรงเรียนจีนไงล่ะ”

ความมาแตกเอาตอนหลังจาก คณะของเสนาบดีที่ร่วมเดินทางไปด้วยกันว่า เอกสารหลักฐานของโรงเรียนจีนดังกล่าว ละอะอะไรเรียบร้อยอะไรสักอย่าง

ฉะนั้น จึงเกิดสำนวน “เรียบร้อยโรงเรียนจีน” ขึ้น เป็นสำนวนล้อเลียน หมายถึง ความไม่เรียบร้อย

แต่ปัจจุบันนี้ความหมายเพี้ยนไปอย่างหน้ามือเป็นหลังมือ เขากลับหมายถึง เรียบร้อยอย่างสมบูรณ์ แถมขยายอาณาเขตความเรียบร้อยออกไปสู่โรงเรียนชาติอื่นอีกด้วย เช่น โรงเรียนฝรั่ง, โรงเรียนแขก (จนเห็นได้จากสำนวนบางคอลัมน์ในหน้าหนังสือพิมพ์ หรือหนังสือประเภทนวนิยาย) และความหมายก็ชักจะเพี้ยน ๆ ไปทำนอง “สมหวัง” เสียด้วย นับเป็นวิวัฒนาการด้านภาษาที่ที่ไทยเรานัดดัดแปลงมิใช่น้อย

เกี่ยวกับเรื่องเรียบร้อย-ไม่เรียบร้อย ก็ทำให้หวนคิด (ต้องหวนคิดกันบ่อย ๆ เพราะผม “หาเรื่อง” จะเขียนนี้ครบ) ถึงเครื่องแบบของข้าราชการพลเรือน

สมัยก่อน ถ้าพูดถึง “เครื่องแบบ” ของข้าราชการแล้ว ต้องรวมถึง หมวกด้วย

สมัยนี้ชักเพี้ยน ข้าราชการตีความหมายเครื่องแบบเพียง เสื้อ กางเกง รองเท้า เข็มขัด เครื่องหมายสังกัด และขีด (แบ่งชั้น) บนปกเท่านั้น (เพราะไม่ยอมสวมหมวก)

บางรายเพี้ยนไปกว่านั้น สวมเสื้อกางเกง ตัดเครื่องหมายสังกัดเรียบร้อย แต่ไม่ยอมติดขีดบนปก (เพราะขีดเล็กเกินไป)

ผู้บังคับบัญชาซึ่งติดขีดโต ๆ เต็มปาก เห็นชัก ท่านก็เฉย ๆ ท่านคงนึกรู้และเกิดความสงสัยเห็นออกเห็นใจ “ไม่ค่อยดำหนึหรือว่ากล่าวตักเตือน

ที่เพี้ยนหนักเข้าไปอีก แต่งตัวเสียดงาม ขีดบนปก ๒-๓ ขีดใหญ่ ๆ เหลืองอร่าม เครื่องหมายสังกัดก็ขาวแวว

อร่าม แดมแถบประดับคู่เครื่องราชอิสริยาภรณ์ และแถบอะไรต่อมิอะไรเยอะเยอะดูล่องล่อง แต่ดันไปสวมหมวกแก๊ป เหมือนพวกจ๊อกก็มาแข่งบ้าง หมวกปีกบ้าง หมวกชอกเกะ หมวกกปิเยาะ (หมวกที่ไทยมุสลิมนิยมสวมกัน) บ้าง เลยดูเป็น “หัวมงกุฎท้ายมังกร” ไม่รู้ว่าเป็นข้าราชการประเทศไหน ไล่ช่างเพี้ยนกันเสียจริงหนอ ท่านข้าราชการเมืองไทย (บางคน)

เกี่ยวกับราชการ ก็ทำให้นึกถึงหนังสือราชการที่ใช้ตราครุฑประทับเป็นสำคัญ

เหตุที่ใช้ตราครุฑ ก็เพราะครุฑเป็นตราประจำแผ่นดิน

เหตุที่ครุฑเป็นตราประจำแผ่นดิน ก็เพราะพระมหากษัตริย์ไทยสมัยโบราณนั้น ได้รับสมมุติจากพราหมณ์ ผู้ประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกว่า เป็นพระเจ้าทั้งสาม คือ เป็นทั้งพระพรหม พระอิศวร และพระนารายณ์

พระพรหม เป็นผู้สร้าง มีหงส์พินามเป็นพาหนะ

พระอิศวร เป็นพระเดช มีโคหนทวิคาลเป็นพาหนะ

พระนารายณ์ เป็นพระคุณ มีครุฑเป็นพาหนะ

ตราราชลัญจกรของแผ่นดินสมัยก่อนจึงมีตราสัตว์พาหนะทั้งสามสำหรับใช้ประทับในพระบรมราชโองการหรือพระราชกำหนดกฎหมาย เพิ่งมาเปลี่ยนเหลือเพียงครุฑ หรือที่เรียกว่า

“พระครุฑพ่าห์” ในสมัยรัชกาลที่ ๖ แห่งราชวงศ์จักรีนี้เอง โดยทรงพิจารณาเห็นว่า หงส์พินามเป็นเครื่องหมายของพม่าไปแล้ว และโคหนทวิคาลก็เป็นเครื่องหมายของพวกราหมณ์ในอินเดีย คงเหลือแต่ครุฑซึ่งเป็นสัตว์ที่มีพลังกำลังมาก ยังไม่เป็นของใคร จึงโปรดเกล้าฯ ให้ใช้เป็นตราประจำแผ่นดินสืบมาจนถึงทุกวันนี้

เดิมทีตราครุฑใช้สีแดง เพิ่งมาเพี้ยนเป็นสีดำในสมัยรัฐบาลสมัยหนึ่งที่เกลียดคอมมิวนิสต์จนเข้ากระดูกดำ เห็นอะไรที่เป็นสีแดง ก็สั่งให้เปลี่ยนเสียบ้าง ตั้งข้อสังเกตกับผู้ไว้สีแดงบ้าง จึงยุคนั้นสมัยนั้นสีแดงเป็นสีที่อาภัพ เป็นสีอันตราย

เปลี่ยนยุคเปลี่ยนสมัยมาจากกระทั่งบัดนี้ ครุฑดำ (เหมือนไว้ทุกข์) ที่ถูกเพี้ยนมา ก็ยังคงเป็นครุฑดำอยู่ในวงราชการ แต่วงการอื่น เช่น ธนาคาร ห้างร้านที่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ประดับตราครุฑได้นั้น เราใช้ครุฑแดงดูสวยงาม และถูกต้องตามเจตนาเดิมของการใช้ครุฑแดงประทับเป็นตราราชลัญจกรของแผ่นดิน

ในวงราชการไม่มีใครคิดจะเพี้ยน “ครุฑดำ” ให้กลับมาเป็น “ครุฑแดง” เหมือนเดิมบ้างหรือ

ความจริงเรื่อง เพี้ยน ๆ เพี้ยน ๆ ยังมีให้เขียนได้อีกมาก แต่สำหรับวันนี้ เพี้ยนกันพอ “หอมปากหอมคอ” แค่นี้ ก็พอนะครับ •